

מסורת הש"ם

א) [עירובין סג:];
ב) קידושין כח, א ברכות ז: מגילה ו: [ע"ש];
ג) קידושין כ ב"ק קיג: [ערכין ג:];
ד) וינחום מה: א קדושין ח: ו ע"ז כב: ח) [לעיל ע:];
ט) ויקרא כה, ו [בדלח"ט קדושין פכ:].

תורה אור השלם

1 אם בסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו בנשגה לא תשימונו עליו בנשך: שמות כב כד
2 בספו לא נתן בנשך ושחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם: תהלים טו ה
3 טהור עינים מראות רע ורחבט אל עמול לא תוכל לקוח תביט בוגדים תחרש כבלע רשע צדיק מפנה:

חבקוק א יג

4 ובי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא תעבר בו עבדת עבד:

ויקרא כה לט
5 ובי תשיג יד גר ותושב עמך וחק אחיך עמו ונמכר לגר ותושב עמך או לעקר משפחת גר:

ויקרא כה מז

6 וְיָצָא מִמֶּנּוּ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׂב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֵל אֲחֻזַּת אֲבֹתָיו יָשׁוּב:

7 ובי ימוך אחיך וקטח יד עמך ורחוקת גר ב ותושב וחי עמך: אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך: ויקרא כה לה-לו

גליון הש"ם

גמ' אין הגר נקנה ע"ע. עיין ב"ב דף י"ג ע"א בנשיא ד"ה ה"ג ובמס' שם ד"ה כופים וז"ע. ועיין גיטין דף מ"א ע"א מוס' ד"ה לשא': שם ברכות ובי ימוך. עיין לקמן דף ק"א ע"ב מוס' ד"ה מנרך:

בכדי חייו. התירו לו ויותר מכאן אסור מדרבנן דלמא אחי למיסרך: **רבינא אמר**. ממתניתין דקתני מלוין אותן ברבית בתלמיד חכם עסקינן: **טעמא מאי אמרו רבנן**. רבית נכרי אסור שמא ירגיל הנכרי אללו וילמד ממעשיו. לא גרסינן דלמא אחי למיסרך: **אס**

כסף פלוה אס עמי. עמי וככרי באין ללוות עמי קודם: **ענייך ועניי עירך**. עניים שהם קרובין וממשפחתך:

ענייך קודמין. דכתיב עמך הקרובין לך: **עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרם**. דהנך הוו עמך טפי: **יורד עמו לחיו**. רגיל להתקוטט עמו כאילו הכהו וכאילו בל להורגו. ואני שמעתי רשאי לירד לתוך אומנותו של חזירו ולמעט מוונותיו של חזירו וקשה צניני שמיירו חכמים לישראל להנכס ולגמול רעה ועוד דלמרי' בכתובות (דף ג.) עד שמים עשרה שנה מתגלגל **אדם** עם בנו מכאן ואילך **יורד עמו לחיו** ומאי **יורד** לתוך אומנותו איכא הא לייסרו ולכופו לתורה קאמר: **פלוני כפר**. שהלוה ישראל ברבית:

מתמוטטים. דוק הכי עושה אלה לא ימוט הא אס נתן בנשך ימוט: הללו **מתמוטטין ועולין ופוללו כו'**. והכי משמע קרא כל עושה אלה לא ימוט לעולם כלומר ואס ימוט אין מוטתו מוטת עולם אצל הנותן בנשך ימוט לעולם: **צדיק גמור אינו בולע**. ואע"פ שמתמוטט עולה ואינו נבלע לעולם: **ולא נך אלא לגר**. לעיל קאי. ורישא דברייתא במסכת ערכין (דף ל:) בל וראה כמה קשה אצקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית סוף מוכר מטלטליו כו' עד לא באת לידו עד שמוכר עממו שנאמר ונמכר נך ולא נך אלא לגר: **נמכר לעצודם כוכבים**. לחטוב עצים ולשאוב מים: **אמר מר**. השתא מפרש מאי קאי ליה דקאמר איני יודע מהו: **לאו קורה ארעא**. שהוא מתייחד עמה:

גמירי דמיקני קני. הנקנה בעצד עברי קונה בעצד עברי: **דסינא**. דיש חילוק בין הנמכר לנכרי לנמכר לישראל: **הנרע**. בעצד עברי ןהנמכר לישראל ומת האדון קודם היובל: **אינו עובד לא אס הפן ולא אס הפת**. שנאמר (שמות כב) ועבדו לעולם ולא לבן: והנמכר לנכרי ילפינן בקדושין (דף פ:) וחשב עם קוניהו ולא עם יורשי קוניהו: **לניע לה**. מוחזק לנוע הוא צניינה שאס יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר הלכך אסור לקנותו: **פריץ לה**. ויראה היא להפקיר לו את עצמה: **לא פרצי כלנא**. לא תגדל כלב שמא תקלקל עמו: **לניע לה**. ובטוחה שלא יודע: **כיון דמסריך סריך מירספא**. להיות נרבעת לו: **גר תושב**. שקיבל עליו שלא לעבד עבדות כוכבים ואוכל נבילות: **אל תקח מאתו כספי**. אחיך קאי וכי כתיב גר תושב לענין וחי עמך כתיב שאתה מזווה להחיותו: **אצל אסא נעשה לו ערב**. ערבו של לוח כנגד המלוה:

ערב

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

עא.

לנכרי שרי ועי"ל דבני נח לא הוהירו מן הרבית וההוא גברא דלא קם בצקעת דורא זה לא היה עונש שלא היה שעת תחיית כל המתים ולא נענש זה יותר משאר מתים שלא חיו בזהמה שעה אלא חזיריו זכו בשביל שזוהרו מן הרבית אע"פ שלא נטשוו כמו שקיימו אבותינו את המורה אע"פ שלא ניתן להם:

אדם קורא לחבירו רשע יורד **עמו** לחיו. כתוב בתשבות הגאונים בשם רב דדוק גאון יורד עמו לחיו רשאי לשרוף שליש תבואתו ותימה גדול מנין לו זה:

הא חזינן דלא עברי הכי ומתמוטטים. וא"ת דלמא משום שאר עבירות הכתובים בזהו פסוק ושחד על נקי לא לקח וי"ל דפריך דחזינן לדיקים גמורים נמי מתמוטטין א"נ לר"ע פריך דדריש בסוף מכות (דף כד. ע"ש) עושה אלה עושה אחת מכל אלה לא ימוט:

או לעקר זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. וא"ת למ"ל למכנז בטר עקר משפחת גר דהיינו נכרי כיון דנמכר לעצודת כוכבים א"כ נמכר לנכרי וי"ל דה"ל לעצודת כוכבים של ישראל כגון פסלו של מיכה א"ר אי לאו דכתיב משפחת גר ה"ל דעקר היינו נכרי אצל אין לתוך דלצטרין משום גאלות קרובים דמגר תושב נפיק כ"ש נכרי:

אינו עובד לא את הבן ולא את הבת. אגב בן נקט בת דאפילו נמכר לישראל אינו עובד את הבת: **לא תרבי בלבא**. משום לזות שפתים בעלמא לפי שהולך אחריה^א שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הכהמה וגם אין אסור להתייחד: מלאו

מכירה וגר תושב האמור לענין רבית איני יודע מה הוא גר צדק האמור לענין מכירה דכתיב^א ובי ימוך אחיך עמך ונמכר לך^ב ולא לך אלא לגר שנא'^ג לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנא'^ד לגר תושב^ה משפחת גר זה הנכרי כשהוא אומר או לעקר זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה אמר מר ולא לך אלא לגר שנא' לגר למימרא דגר קני עבד עברי ורמיניה^ה אין הגר נקנה בעבד עברי ו'אין אשה וגר קונין עבד עברי גר לא נקנה בעבד עברי ו'ושב אל משפחתו בעינן והא ליכא ואין אשה וגר קונין עבד עברי אשה לאו אורח ארעא גר נמי גמירי דמקני קני דלא מקני לא קני אמר רב נחמן בר יצחק אינו קונה ודינו כישראל אבל קונה ודינו כנכרי דתניא^א הנהרצע ה'הנמכר לנכרי אינו עובד לא את הבן ולא את הבת אמר מר ואין אשה וגר קונין עבד עברי נימא דלא כרבן שמעון בן גמליאל דתניא^א ה'הנמכר את השפחות ואינה קונה את העבדים רבן שמעון בן גמליאל אומר אף קונה את העבדים אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל ולא קשיא כאן בעבד עברי כאן בעבד כנעני עבד עברי צניע לה עבד כנעני פריץ לה אלא הא^א דתני רב יוסף^ב ארמלתא לא תרבי בלבא ו'ולא תשרי בר בי רב באושפיזא בשלמא בר בי רב צניע לה אלא כלבא כיון דמסריך בה מירתתא אמרי כיון דכי שדיא ליה אומצא מסריך בתרה אמרי אינשי משום אומצא דשדיא ליה הוא דמסריך גר תושב האמור לענין רבית מאי היא^א דכתיב ו'וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך ורמיניה^א לוין מהן ומלוין אותן ברבית וכן בגר תושב אמר רב נחמן בר יצחק מי כתיב אל תקח מאתם מאתו כתיב מישראל תנו רבנן אל תקח מאתו נשך ותרבית אבל אתה נעשה לו ערב ערב

עין מושפט נר מצוה

קי א מיי פ"ה מהלכות מלוה ולוה הלכה ב סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סי' קנט סעיף א:

קיא ב מיי שם הל' ז סמג לאוין קלג טוש"ע ח"מ סי' א סעיף א:

קיב ג מיי פ"ד שם הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סי' קט סעיף ב:

קיד ה ו מיי פ"א מהלכות עדנים:

הלכה ב טוש"ע י"ד סי' רס סעיף יט:

קכז ז מיי שם פ"ג הלכה ז סמג עשין כפ:

קכז ח מיי שם פ"ב הל' יב סמג שם:

ט [מיי] פ"ט מהל' עדנים הל' ו טוש"ע י"ד סי' רס סעיף יט:

קיו י מיי פכ"ב מהל' אסורי ביאה הל' טו סמג לאוין קכו טוש"ע א"ש סי' כב סעיף יח: **קיד ב מיי** שם ועיין בהשגות ונמ"מ טוש"ע שם סעיף ח:

מוסף רש"י

אדם קורא לחבירו רשע יורד עמו לחיו. ונותן לשאלו ואף למעט פרנסתו ולידד לאומנתו (קדושין כח.). ולא לך אלא לגר. בקדושין (כ.) הוא ויערכין (ג.) כמה קשה אצקה של שביעית, אדם שנושא ונותן בפירות שביעית סוף מוכר את עצמו, שנאמר ונמכר נך ולא נך וגו' (ב"ק ק"ד.). שנאמר לגר. פסרה אחרת היא הסמוכה לנמכר נך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו' (קדושין כ.). זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. לחטוב עצים ושאר כרכים ולא לסס אללות (שם כ.). ארמלתא שנת לא תרבי בלבא. שנתא תמאיה ומרביעניו עליה (נצי"ב כ.). ולא תשרי בר בי רב באושפיזא. דאגב דנייע לא מירתתא שזילא קול אס מיבעי לו (שם.). כיון דכי שדיא ליה אומצא מסריך בתרה. כל שעתא לא מירתתא דסברה אי מסריך בתרמי מימר אמרי אינשי אומנא הוא דשדיא ליה. אומנא מעט כשר (שם.).